ПОРОХНЯК ВАЛЕРІЙ ДМИТРОВИЧ
молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

УДК 346.1
DOI 10.37772/2518-1718-2024-4(48)-10

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ЗАОХОЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДО ЗАПОЧАТКУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема державної політики щодо заохочення населення до започаткування господарської діяльності в умовах сучасних викликів інноваційного розвитку та економічної трансформації. Актуальність теми обумовлена необхідністю створення сприятливого середовища для запуску інноваційних проєктів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності економіки України як на національному, так і на міжнародному рівнях. У статті розглядаються концептуальні та правові основи функціонування стартапів, їх життєвий цикл, а також механізми державної та приватної підтримки, що є ключовими для реалізації інноваційних ідей.

Автор дослідження акцентує увагу на проблематиці правового регулювання стартапів, яка в умовах воєнного стану набуває особливої ваги через невизначеність критеріїв оцінювання заяв та непрозорість процесів фінансування. Аналіз нормативно-правової бази, зокрема положень Закону «Про інноваційну діяльність», постанов Кабінету Міністрів та наказів Міністерства економіки, виявляє як наявні механізми підтримки, так і прогалини, що ускладнюють доступ суб'єктів господарювання до ресурсів. Стаття порівнює поняття стартапу та гранту, підкреслюючи, що стартап є суб'єктом підприємницької діяльності, а грант виступає цільовим фінансовим інструментом із суворими вимогами щодо використання коштів.

Дослідження також висвітлює ключові етапи процесу отримання фінансування: від подання заявок через електронні системи, таких як портал «Дія», до попереднього аналізу, оцінювання інноваційного потенціалу та прийняття рішення компетентними органами. У цьому контексті розглядаються моделі підтримки, що базуються на досвіді зарубіжних і вітчизняних дослідників, серед яких Стівен Бланк, Ерік Райс, Джеймс Гузман та представники української наукової спільноти. Отримані дані дозволяють окреслити перспективи модернізації нормативно-правового регулювання і створення єдиної національної платформи, яка об'єднає інформацію про грантові програми, можливості інвестування, стартап-школи, інкубатори та акселератори.

Особлива увага приділяється механізмам аудиту та контролю за цільовим використанням фінансових ресурсів, що забезпечує прозорість і ефективність державної підтримки. Запропоновані рекомендації спрямовані на вдосконалення критеріїв оцінювання заявок, розробку чітких механізмів моніторингу та підвищення ролі незалежних експертів. Практична значущість дослідження полягає у формуванні комплексного підходу до стимулювання інноваційної активності, що сприятиме інтеграції України у глобальну інноваційну екосистему та стійкому економічному зростанню.

Ключові слова: державна підтримка підприємництва, стартап, грантове фінансування, інноваційний розвиток, правове регулювання стартапів, стартап-екосистема, державна інноваційна політика

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена сучасними викликами, які постають перед суспільством у контексті інноваційного розвитку та необхідності стимулювання економічного зростання за допомогою новаторських підходів у різних галузях. Стартапи, як ефективний інструмент створення нових продуктів і послуг, відіграють ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності економіки на національному та міжнародному рівнях. Успішний розвиток стартап-екосистеми сприяє вирішенню таких соціально-економічних завдань, як створення робочих місць, залучення інвестицій, розвиток інноваційної інфраструктури та інтеграція України в глобальні технологічні ринки.

Проблематика правового регулювання стартапів набуває особливого значення в умовах воєнного стану. Проблематика правового регулювання стартапів тісно пов'язана з відсутністю чіткої та прозорої схеми процесу фінансування, а також механізмів подальшого моніторингу й оцінки їхньої діяльності. Наразі нормативно-правова база України передбачає певні механізми підтримки інноваційних проєктів, зокрема шляхом виділення грантів, мікрогрантів та державного фінансування. Проте залишається багато

© Порохняк В. Д., 2024

невирішених питань, які ускладнюють доступ стартапів до фінансування. Незрозумілими залишаються критерії оцінки заявок, порядок прийняття рішень щодо надання коштів, а також роль окремих державних і приватних структур у цьому процесі.

Метою статті є дослідження концептуальних та правових основ функціонування стартапів, їх ролі у стимулюванні інноваційного розвитку економіки. Розділ аналізує ключові етапи життєвого циклу стартапів, механізми їх державної та приватної підтримки, а також нормативно-правову базу, що регулює діяльність стартапів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед зарубіжних дослідників, які зробили значний внесок у вивчення стартапів та їхнього розвитку, варто згадати Стівена Бланка, Еріка Райса, Джеймса Гузмана, Скотта Штерна, Пітера Тіля, Розу Пассаро, Ігнаціо Квінто, Паоло Ріппу, Альфреда Чендлера, Філіпа Котлера, Річарда Флориду. Їхні дослідження охоплюють тематику життєвого циклу стартапів, інноваційного менеджменту, венчурного фінансування, створення екосистем стартапів та впровадження бізнес-моделей для досягнення масштабованості. Серед вітчизняних дослідників, які працювали над питаннями розвитку та підтримки стартапів, слід зазначити таких науковців, як Георгієвський Ю. В., Глібко С. В., Єфремова К. В., Квітко К. О., Кохан В. П., Подрез-Ряполова І. В., Розгон О. В., Селіванова І. А., Стародубець Н. В., Шкварчук Л. О., Чуприна А. Т. та інші. Їх роботи становлять основу для розуміння нормативно-правового регулювання стартапів, впровадження інноваційної діяльності та побудови відповідної інфраструктури в Україні.

Виклад основного матеріалу. Стартап і грант є двома різними поняттями, які відіграють важливу роль у розвитку інноваційної діяльності, проте мають суттєві відмінності, що стосуються їхньої правової природи, мети та функцій. У контексті українського законодавства, поняття «стартап» у нормативно-правових актах відсутнє у формалізованому вигляді, однак його сутність випливає з актів, які регулюють підтримку інноваційних підприємств, зокрема Закону України «Про інноваційну діяльність» [1] та Постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 [2], яка визначає критерії новостворених підприємств (стартапів).

Основна відмінність між стартапом і грантом полягає у правовій природі: стартап є суб'єктом підприємницької діяльності, тоді як грант – це фінансовий інструмент, спрямований на підтримку певних цілей. Гранти можуть використовуватися як джерело фінансування стартапів, але не обов'язково є єдиним способом їх підтримки. Також стартапи залучають інші форми фінансування, як-от інвестиції венчурного капіталу, бізнес-ангелів чи кредити [3]. Водночас гранти, на відміну від стартапів, є цільовими і мають суворі вимоги до використання коштів, що визначаються їхніми донорами.

Науковці, такі як Дж. Гузман і С. Штерн, вказують, що стартапи мають більшу свободу в управлінні ресурсами порівняно з грантами, що робить їх більш гнучкими в умовах ринку [4]. У той же час, гранти слугують важливим інструментом підтримки стартапів на початкових стадіях, забезпечуючи ресурсами для розробки інноваційної продукції та входження на ринок.

Стартапи та мікрогранти мають суттєві відмінності, які можна охарактеризувати як концептуальні, юридичні та практичні. Відмінності між цими поняттями відображаються у цільовому призначенні, юридичних вимогах і механізмах реалізації.

Стартап у розумінні законодавства України, відповідно до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництвара [2], визначається як новостворений суб'єкт господарювання, який впроваджує інноваційні ідеї, технології чи продукти. Стартапи орієнтовані на інноваційний розвиток, масштабування бізнесу, а також залучення зовнішніх інвестицій для швидкого зростання. Вони функціонують як бізнес-проєкти, що мають тривалий життєвий цикл і мету досягнення прибутковості та економічної самостійності.

Мікрогранти, відповідно до Порядку проведення оцінювання заяв, критеріїв оцінювання та необхідної кількості балів для прийняття Державним центром зайнятості рішень про надання мікрогрантів/грантів [4], це форма фінансової допомоги, що надається для створення або розвитку власного бізнесу, але не вимагає повернення коштів. Основна мета мікрогрантів – забезпечення соціальної підтримки та сприяння зайнятості, що особливо актуально для підтримки малого підприємництва, зокрема на початкових етапах [6].

Наприклад, в Україні популярними є програми Українського фонду стартапів або гранти, адміністровані Державним центром зайнятості [7]. Подання заявки залежить від конкретної програми. В Україні це може відбуватися через портали на кшталт «Дія» або шляхом звернення до Центрів надання адміністративних послуг. Процес подання передбачає автоматизовану або ручну перевірку документів на відповідність формальним вимогам. Наступним етапом є оцінювання заявки. Воно включає аналіз інноваційності проєкту, реалістичності бізнес-плану, потенціалу команди, а також ринкових перспектив продукту чи послуги [8]. Кожна заявка оцінюється за бальною системою, критерії якої визначаються відповідними нормативно-правовими актами, такими як Наказ Міністерства економіки №1969 від 06.07.2022 [5].

Лише ті заявки, які отримують мінімальний поріг балів, переходять до розгляду колегіальними органами. Рішення щодо фінансування ухвалюється колегіально комісіями, до складу яких можуть входити представники Міністерства економіки України, Українського фонду стартапів, Державного центру зайнятості або інших уповноважених структур. Після ухвалення позитивного рішення оформлюється договір, у якому зазначаються умови фінансування, обсяги коштів та зобов'язання сторін. Якщо рішення є негативним, стартап отримує обґрунтоване повідомлення про причини відмови, що дозволяє у майбутньому усунути недоліки та повторно подати заявку.

Таким чином, цей етап визначає подальшу можливість реалізації інноваційного проєкту та є базовим для успішного залучення фінансування. Отримання грошей та фінансування стартапів є ключовим етапом, що забезпечує реалізацію інноваційних проєктів.

Державні джерела фінансування відіграють значну роль у підтримці стартапів, особливо на ранніх стадіях їхнього розвитку. Український фонд стартапів (УФС), створений за ініціативи Кабінету Міністрів України, є основним державним механізмом фінансової підтримки інноваційних проєктів. Він надає гранти на Pre-Seed (до 25 тисяч доларів США) та Seed (до 50 тисяч доларів США) стадіях [9]. Кошти фонду виділяються на конкурсній основі за результатами оцінювання поданих заявок. Джерелом фінансування УФС є бюджетні асигнування, передбачені Міністерством фінансів України, відповідно до Порядку, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів №1110. Іншим джерелом фінансування є грантові програми, підтримувані міжнародними організаціями, такими як USAID [10], Horizon Europe [11], або EIT [12]. Вони спрямовані на розвиток інноваційних проєктів у галузях технологій, медицини, енергетики тощо.

Грантові кошти надаються за умови відповідності стартапу критеріям програми та часто передбачають співфінансування з боку заявника. Банки також виступають джерелами фінансування стартапів, переважно через цільові кредитні програми, які можуть бути субсидовані державою. Наприклад, банки-партнери програм «Доступні кредити 5-7-9%» надають кредити стартапам для закупівлі обладнання чи розширення виробничих потужностей [2]. Такі кредити супроводжуються зниженими процентними ставками, частину яких компенсує держава.

Місцеві органи влади можуть також надавати підтримку через регіональні програми фінансування, спрямовані на стимулювання інноваційної діяльності. Така підтримка може включати прямі гранти, податкові пільги чи пільгове кредитування. Процес отримання коштів залежить від обраного джерела фінансування. У випадку державного або міжнародного гранту стартап укладає договір з організацією, яка адмініструє фінансування. Банківське фінансування оформлюється через кредитний договір із відповідними гарантіями повернення коштів. Приватні інвестори укладають угоди про купівлю частки в компанії або надають кошти на умовах конвертованого кредиту. Стан після отримання грошей стартапом є вирішальним етапом, який визначає подальшу долю проєкту. Контроль за використанням наданих коштів та моніторинг виконання зобов'язань стартапу здійснюється відповідними органами або установами, які виступили джерелом фінансування. Цей процес включає перевірку цільового використання коштів, оцінювання прогресу у виконанні бізнес-плану, а також фінансового стану та результатів діяльності стартапу.

У разі державного фінансування можливими наслідками є повернення отриманих коштів, накладення штрафів або інших санкцій. Наприклад, відповідно до умов договорів про надання грантів, передбачено обов'язок повернення коштів у разі виявлення їхнього нецільового використання. Аналогічно, у випадку програми «Доступні кредити 5-7-9%», невиконання умов договору може призвести до припинення пільгових умов кредитування або дострокового стягнення боргу [13]. Якщо стартап «прогорів» і не зміг досягти фінансової стійкості, інвестори, залежно від умов фінансування, можуть списати втрати або використати свої права для повернення частини коштів. Венчурні фонди та бізнес-ангели зазвичай розуміють ризиковість інвестицій у стартапи і враховують можливість повного втрачення вкладених коштів. Для державних органів основним механізмом захисту є суворий контроль за дотриманням умов договору. Контроль за цільовим використанням коштів передбачає перевірку документів, які підтверджують витрати стартапу. Якщо виявляється нецільове використання коштів, це може стати підставою для розірвання договору та вимоги повернення отриманих коштів. Наприклад, відповідно до Порядку надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу від 21.06.2022 № 738 [14] у разі нецільового використання коштів стартап зобов'язаний повернути грант разом із передбаченими штрафами. Після завершення використання фінансування стартапу центральним завданням стає оцінка результатів проєкту. Вона дозволяє визначити, чи було досягнуто поставлених цілей, виправданість вкладення коштів, а також оцінити фінансову окупність та перспективи подальшого розвитку. Цей етап має критичне значення для усіх залучених сторін: державних органів, інвесторів, грантодавців і самого стартапу.

Оцінювання результатів регламентується умовами договору про фінансування, нормативно-правовими актами чи грантовими угодами. У випадку державного фінансування ключову роль відіграють Міністерство економіки України, Фонд розвитку інновацій, Державний центр зайнятості, а також інші уповноважені установи. Наприклад, Порядок оцінювання грантових заяв, затверджений наказом Міністерства економіки від 06.07.2022 №1969 [5], встановлює критерії, за якими проводиться оцінка доцільності та результативності використання коштів. Для міжнародних грантів відповідальність за оцінку часто несуть представники грантодавця або незалежні аудитори. У приватних інвестиційних схемах оцінку здійснюють самі інвестори чи венчурні фонди.

Критеріями оцінювання успішності стартапу є досягнення цілей, визначених у бізнес-плані чи грантовій заявці, відповідність використання коштів затвердженим цілям та плановим показникам. Зокрема, оцінюється, чи вдалося досягти запланованого обсягу продажів, розробити інновацію або досягти інших ключових результатів. Фінансові показники, такі як виручка, рентабельність і чистий прибуток, також є важливими. У державних програмах важливим аспектом є аналіз економічного впливу, включаючи створення робочих місць і збільшення податкових надходжень. Наприклад, відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [8], підтримка надається для проєктів, що мають потенційний соціально-економічний ефект.

Якщо стартап досягає успіху, він може отримати додаткове фінансування чи підтримку для масштабування. У випадках невиконання бізнес-плану чи фінансової невдачі можуть бути застосовані санкції, передбачені договором [15]. Наприклад, згідно з Порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України від 24.06.2022 №736 [16], передбачено механізм повернення коштів у разі виявлення нецільового використання гранту або інших порушень умов договору.

Контроль за ефективністю використання коштів здійснюють аудитори, як державні, так і приватні. У державних програмах це можуть бути уповноважені органи, наприклад, Міністерство економіки чи Рахункова палата. Для приватного фінансування аудит може здійснюватися інвесторами чи зовнішніми консультантами.

Загалом, успішність стартапу визначається на основі досягнення заявлених цілей, фінансової окупності та впливу на суспільство. Чітке нормативно-правове регулювання, прозорість звітності та незалежний аудит є ключовими складовими забезпечення об'єктивної оцінки результатів, сприяючи розвитку національної інноваційної екосистеми.

Механізм отримання фінансування стартапом є багаторівневим процесом, що охоплює участь різних державних органів та фінансових установ. Початковий етап пов'язаний із центральними органами державної влади, такими як Міністерство економіки України або інші профільні міністерства. Вони формують нормативно-правову базу, на основі якої здійснюється підтримка стартапів. Зокрема, основними законодавчими актами є Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» та відповідні постанови Кабінету Міністрів України, зокрема Постанова Кабінету Міністрів України № 736 від 24 червня 2022 року, яка регулює порядок надання грантів [16].

Другим ключовим органом є Державний центр зайнятості, який здійснює прийом заявок від стартапів, перевіряє їх на відповідність формальним критеріям і проводить попереднє оцінювання бізнес-плану. Відповідно до Наказу Міністерства економіки № 1969 від 6 липня 2022 року [5], подання заявок може здійснюватися через єдину електронну систему, наприклад портал «Дія», або безпосередньо у відділеннях Центру зайнятості. Після цього заявка передається до Фонду розвитку інновацій, який виступає основним органом, що здійснює оцінювання проєкту на етапі його інноваційності, ринкової перспективності та життєздатності бізнес-моделі. Фонд також залучає незалежних експертів для аналізу проєктів.

На наступному етапі позитивне рішення передається до Міністерства економіки України, яке здійснює затвердження фінансування і визначає джерела коштів. Фінансування може надходити з державного бюджету або міжнародних грантових фондів. Після цього рішення передається до банків-партнерів, серед яких зазвичай державні банки, такі як Ощадбанк, ПриватБанк чи Укргазбанк, або інші фінансові установи, визначені відповідними постановами уряду, наприклад Постановою Кабінету Міністрів України № 695 від 5 серпня 2020 року [17].

На етапі роботи з банками вони аналізують платоспроможність стартапу, оцінюють ризики фінансування та відкривають рахунки для перерахування коштів. Банки також здійснюють контроль за цільовим використанням коштів. Основну оцінку інноваційного потенціалу стартапу проводить Фонд розвитку інновацій, тоді як платоспроможність і фінансові ризики аналізуються банками. Відповідальність за подачу заявки і взаємодію з органами влади покладається на керівника стартапу або іншу уповноважену особу, яка готує бізнес-план, фінансові звіти та інші документи, необхідні для участі у програмі.

Процес передбачає чітку послідовність дій та перевірок на кожному етапі, що забезпечує прозо-

рість і ефективність фінансування інноваційних проєктів, а також знижує ризики зловживань і невиправданих витрат. У разі невідповідності критеріям чи високих ризиків заявка може бути відхилена на будь-якому етапі, що ще більше посилює контроль за якістю проєктів.

У разі невдачі стартапу питання повернення коштів залежить від характеру фінансування, джерела коштів і умов договору, укладеного між стартапом і фінансуючою стороною. В українському законодавстві це питання регулюється на основі типу фінансування, яке стартап отримав: грант, мікрогрант, інвестиції чи позика.

Якщо стартап отримує грант, зокрема через державні програми підтримки або міжнародні організації, то грантові кошти зазвичай не підлягають поверненню, навіть у разі невдачі. Основною умовою є цільове використання коштів згідно із затвердженим бізнес-планом. У разі порушення цих умов, наприклад, використання грошей не за призначенням або шахрайство, грантодавець може вимагати повернення коштів через суд чи адміністративні механізми. В українському законодавстві таке регулювання визначається, зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України № 736 від 24 червня 2022 року [16].

У випадку мікрогрантів ситуація подібна до грантів, але умови повернення можуть бути більш жорсткими. Якщо мікрогрант видається через Державний центр зайнятості, то невиконання бізнес-плану чи цільового використання коштів також може стати підставою для вимоги повернення.

Якщо стартап отримує фінансування у формі позики (наприклад, через банки-партнери або програми кредитування, підтримувані державою), то такі кошти підлягають поверненню у встановлені строки незалежно від результату діяльності. Невдача бізнесу не звільняє від зобов'язань перед кредитором, і в разі неплатоспроможності це може призвести до банкрутства стартапу чи до інших юридичних наслідків.

Інвестиції від приватних інвесторів, бізнес-ангелів чи венчурних фондів зазвичай передбачають високий рівень ризику, і у разі невдачі інвестор втрачає вкладені кошти. Це обумовлено тим, що інвестиції часто не повертаються прямо, а натомість інвестор отримує частку в капіталі стартапу, і його дохід залежить від успішності бізнесу [18].

Висновок щодо повернення коштів залежить від конкретних договірних умов і джерела фінансування. Умови кожної угоди мають бути детально прописані у відповідному договорі чи грантовій угоді.

У випадку мікрогрантів ситуація подібна до грантів, але умови повернення можуть бути більш жорсткими. Якщо мікрогрант видається через Державний центр зайнятості, то невиконання бізнес-плану чи цільового використання коштів може стати підставою для вимоги повернення.

Якщо стартап отримує фінансування у формі позики (наприклад, через банки-партнери або програми кредитування, підтримувані державою), то такі кошти підлягають поверненню у встановлені строки незалежно від результату діяльності. Невдача бізнесу не звільняє від зобов'язань перед кредитором, і в разі неплатоспроможності це може призвести до банкрутства стартапу чи до інших юридичних наслідків.

Інвестиції від приватних інвесторів, бізнес-ангелів чи венчурних фондів зазвичай передбачають високий рівень ризику, і у разі невдачі інвестор втрачає вкладені кошти. Це обумовлено тим, що інвестиції часто не повертаються прямо, а натомість інвестор отримує частку в капіталі стартапу, і його дохід залежить від успішності бізнесу.

Висновок щодо повернення коштів залежить від конкретних договірних умов і джерела фінансування. Умови кожного правочину мають бути детально прописані у відповідному договорі чи грантовій угоді. Зобов'язання щодо повернення коштів можуть регулюватися конкретними умовами договору або положеннями нормативно-правових актів.

Згідно з статтею 204 Цивільного кодексу України (Презумпція правомірності правочину) [19], правочин вважається правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним. Це означає, що всі угоди, включаючи фінансові, зазвичай мають презумпцію правомірності, поки не буде доведена їхня недійсність.

У разі державного фінансування умови повернення можуть додатково регулюватися положеннями нормативно-правових актів, як-от згадані постанови Кабінету Міністрів чи накази Міністерства економіки.

В умовах сучасної економіки стартапи відіграють ключову роль як каталізатори інноваційних змін. В Україні формування сприятливого середовища для розвитку стартапів є важливим завданням, що потребує комплексного підходу. У цьому контексті Постанова Кабінету Міністрів України № 430 від 23 квітня 2024 року [16] визначає новий підхід до підтримки стартапів через створення мережі стартап-шкіл, інкубаторів та акселераторів на базі закладів вищої освіти та наукових установ. Цей документ також пропонує структуру життєвого циклу стартапу, яка є основою для впровадження ефективних механізмів його розвитку [20].

На наступному етапі стартапи розпочинають активний розвиток. Це включає вдосконалення продукту, залучення споживачів, розширення ринків та

формування масштабованої бізнес-моделі. Постанова Кабінету Міністрів України № 430 [16] передбачає, що в цьому процесі ключову роль відіграють стартап-школи, які координують розвиток проєкту, сприяють залученню інвесторів та організовують демонстраційні заходи для потенційних партнерів.

Тож у вищезазначеній Постанові Кабінету Міністрів України № 430, вказано кілька ключових етапів розвитку стартапу. Початковий етап розвитку передбачає зародження інноваційної ідеї, створення мінімально життєздатного продукту (MVP) та тестування його ринкового потенціалу. Цей етап є критичним для стартапу, оскільки визначає його майбутню стратегію. Підтримку на цьому етапі надають стартап-школи, які забезпечують консультаційні, фінансові та технічні ресурси, а також доступ до менторів.

Пізні етапи розвитку стартапу, такі як зрілість і масштабування, спрямовані на досягнення високої рентабельності та розширення ринкової частки. Стартапи, які досягають цієї стадії, стають важливими гравцями індустрії, забезпечуючи довгострокову інноваційну стабільність. На цьому етапі стартап-школи продовжують надавати експертну підтримку, зокрема у питаннях управління інтелектуальною власністю, пошуку нових ринків та інтеграції у глобальні екосистеми.

Таким чином, впровадження мережі стартап-шкіл, визначене Постановою Кабінету Міністрів України № 430, формує основу для послідовного розвитку інноваційних проєктів в Україні. Життєвий цикл стартапу, закріплений у документі, спрямований на створення умов для реалізації інноваційного потенціалу та комерціалізації науково-технічних результатів, що є важливим кроком до інтеграції України в глобальну інноваційну спільноту.

Висновки. Особливу увагу слід звернути на механізм фінансування стартапів, який охоплює декілька ключових етапів: попередню оцінку заявок, визначення відповідності критеріям, прийняття рішення про фінансування, моніторинг цільового використання коштів та оцінку результативності діяльності. Система оцінювання стартапів в Україні, яка регулюється відповідними нормативно-правовими актами, зокрема Порядком оцінювання заяв, вимагає вдосконалення для досягнення більшої прозорості та ефективності.

На основі міжнародного досвіду стає очевидною необхідність створення єдиної національної платформи для стартапів, яка б об'єднувала інформацію про можливості фінансування, грантові програми, навчальні проєкти та доступ до інвестицій. Така платформа сприятиме зменшенню адміністративного навантаження, підвищенню доступності державної підтримки та інтеграції українських стартапів у глобальну інноваційну екосистему.

Підсумовуючи, можна зазначити, що ефективна підтримка стартапів вимагає комплексного підходу, який включає нормативно-правове регулювання, фінансову підтримку, розвиток інноваційної інфраструктури та створення сприятливого середовища для інновацій. Реалізація цих заходів сприятиме не лише розвитку стартапів, але й економіки України загалом, роблячи її більш конкурентоспроможною на міжнародній арені.

Практична значущість дослідження полягає в його потенціалі щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання в Україні, зокрема в контексті підтримки стартапів. На сьогоднішній день в Україні немає чітко визначеної та цілісної правової сфери, що охоплює всі аспекти підтримки стартапів, що створює певні прогалини у регулюванні цього напрямку. У цьому контексті важливим є розроблення та впровадження ефективних механізмів правової підтримки, які б сприяли не лише старту підприємницької діяльності, а й забезпечували б сталий розвиток інноваційних проєктів.

Підтримка стартапів може бути різноманітною, включаючи фінансову, організаційну, консультаційну та інші форми допомоги. Фінансова підтримка, зокрема у вигляді грантів, мікрогрантів, позик чи інвестицій, є одним з найважливіших аспектів, оскільки забезпечує необхідний капітал для запуску та розвитку інноваційних проєктів. Організаційна підтримка включає створення сприятливого бізнес-середовища, надання стартапам доступу до менторів, навчальних програм, стартап-шкіл, а також до інфраструктури, що допомагає швидше адаптуватися до ринкових умов. Важливими є також механізми підтримки через розвиток інститутів венчурного капіталу, бізнес-ангелів, і мереж підтримки для підприємців, що дозволяють стартапам виходити на нові ринки та залучати додаткові ресурси для масштабування. Зокрема, це стосується таких аспектів, як розробка нових інструментів оцінювання інноваційності стартапів, підготовка спеціалізованих програм грантової підтримки та впровадження чітких механізмів контролю за використанням отриманих фінансів.

Результати дослідження можуть бути використані в діяльності різних органів державної влади, які займаються підтримкою стартапів і інноваційних проєктів. Зокрема, Міністерство економіки України, як центральний орган виконавчої влади, відповідає за розробку державної політики в інноваційній та стартап-сфері. Державна служба зайнятості, яка є централізованою системою державних установ, координується Міністерством економіки України та фінансується через Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України, а також з інших джерел, не заборонених законодавством. Украї-

їнський фонд стартапів (офіційно — Фонд розвитку інновацій) є ключовою державною інституцією, що підтримує стартапи на ранніх етапах їх розвитку, забезпечуючи їх фінансування для запуску та реалізації інноваційних проєктів.

Однак важливо зазначити, що всі ці органи мають різний правовий статус, функції та підпорядкування, що визначає їхній вплив на процес підтримки стартапів. Міністерства та державні служби, такі як Державна служба зайнятості, мають загальнодержавну юрисдикцію та управляються відповідно до норм державного законодавства. Натомість органи місцевого самоврядування, як виборні та інші органи територіальних громад, мають обмежену юрисдикцію та повноваження щодо вирішення питань місцевого значення, що включає розробку регіональних стратегій і програм підтримки стартапів на місцевому рівні. Тому ці органи не можуть бути об'єднані в одну категорію при формуванні єдиної стратегії або програми, оскільки їхня роль і функціональні можливості значно відрізняються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text.
2. Про затвердження Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 р. № 28. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text.
3. Селіванова І. А. Стартап та венчурне інвестування: визначення понять та їх співвідношення. *Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0*: збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами ІІІ Круглого столу (м. Харків, 25 травня 2023 року). Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. С. 118–128. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/conf_25.05.2023-118-128.pdf.
4. Guzman J., Stern S. The State of American Entrepreneurship: New Estimates of the Quantity and Quality of Entrepreneurship for 32 US States, 1988–2014. *American Economic Journal: Economic Policy.* 2020. Vol. 12, No. 4. P. 212–243. URL: https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/pol.20170498. DOI: https://doi.org/10.3386/w22095.
5. Про затвердження Порядку проведення оцінювання заяв, критеріїв оцінювання та необхідної кількості балів (оцінки) для прийняття Державним центром зайнятості рішень про надання мікрогрантів/грантів на створення або розвиток власного бізнесу: Наказ Міністерства економіки України від 06.07.2022 № 1969. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-22#Text.
6. Селіванова І. А. Про співвідношення понять «стартап» та «суб'єкт малого підприємництва». *Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті* : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приват. вищ. навч. закл. «Міжнар. економ.-гуманітар. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука» (м. Рівне, 19 жовтня 2023 р.). Рівне : ВПНЗ «МЕГУ», 2023. Ч. 2. С. 62–64. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/selivanova-19_10_2023.pdf.
7. Георгієвський Ю. В., Завадська А. Т. До питання особливостей розвитку стартапів на окремих етапах інноваційного розвитку. Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України. Вип. 7: *Актуальні питання розбудови науково дослідницької інфраструктури* : за матеріалами інтернет-конференції (м. Харків, 28 лютого 2022 року) / за ред. С. В. Глібка. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2022. С. 27–33. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/georgi%D1%94vskijzavadska.pdf.
8. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text.
9. Український фонд стартапів: офіційний сайт. URL: https://usf.com.ua/.
10. USAID: офіційний сайт. URL: https://www.usaid.gov/.
11. Horizon Europe: офіційний сайт. URL: https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/.
12. EIT: офіційний сайт. URL: https://eit.europa.eu/.
13. Чуприна А. Т. Деякі правові аспекти реалізації державної допомоги стартапам шляхом пільгового кредитування: матеріали круглого столу «Інноваційний процес: виклики воєнного часу, проблеми, перспективи євроінтеграції»: збірник тез за матеріалами Круглого столу (м. Харків, 2 грудня 2022 року) / за ред. С. В. Глібка, К. В. Єфремової. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2022. С. 119–129. URL: https://ndipzir.org.ua/innovaczijnij-proczes-vikliki-voennogo-chasu.
14. Порядок надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text.

15. Коритін Д., Завадська А. До правових питань діяльності стартапів в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України (російсько-української війни). *Право та інновації*. 2022. №1 (37), С. 56–62. URL: https://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/824. DOI: https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-1(37)-8.
16. Про реалізацію експериментального проєкту щодо надання на конкурсних засадах фінансової підтримки стартапам в Україні, у тому числі в сфері інформаційних технологій: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 р. № 736. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/736-2022-%D0%BF#Text.
17. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text.)
18. Чуприна А. Т. Окремі правові питання формування стартового капіталу для діяльності стартапів у формі фізичної особи-підприємця: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Формування ефективної системи управління та публічного адміністрування в умовах транзитивної економіки» (м. Харків, 21 вересня 2022 року). Харків, 2022. С. 281–283.
19. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text.
20. Глібко С. В., Розгон О. В., Кохан В. П., Подрез-Ряполова І. В., Завадська А. Т. Щодо обговорення проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проєкту…інкубатор—акселератор». Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України: *Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0*: за матеріалами ІІ Круглого столу (м. Харків, 29 квітня 2022 року) / за ред. С. В. Глібка. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2022. С. 50–75. URL: https://ndipzir.org.ua/aktualni-problemi-gospodarskoi-diyalnosti-v-umovah-rozbudovi-ekonomiki-industrii-4-0/.

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2002, July 4). *On innovative activity: Law of Ukraine No. 40-IV*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text [in Ukrainian].
2. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020, January 24). *On approval of the procedure for providing financial state support to small and medium-sized enterprises: Resolution No. 28*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text [in Ukrainian].
3. Selivanova, I. A. (2023, May 25). Startup and venture investment: Definitions and their correlation. *Current issues of economic activity in the development of the Industry 4.0 economy: Proceedings of scientific papers of the Research Institute of Intellectual Property of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Proceedings of the III Round Table* (pp. 118–128). Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukraine. Retrieved from https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/conf_25.05.2023-118-128.pdf [in Ukrainian].
4. Guzman, J., & Stern, S. (2020). The state of American entrepreneurship: New estimates of the quantity and quality of entrepreneurship for 32 US states, 1988–2014. *American Economic Journal: Economic Policy, 12*(4), 212–243. Retrieved from https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/pol.20170498. https://doi.org/10.3386/w22095.
5. Ministry of Economy of Ukraine. (2022, July 6). *On approval of the procedure for evaluating applications, evaluation criteria, and the required number of points (scores) for the State Employment Service to make decisions on providing microgrants/grants for starting or developing a business: Order No. 1969*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-22#Text [in Ukrainian].
6. Selivanova, I. A. (2023). On the correlation of the concepts of "startup" and "small business entity." *Innovative research and development prospects in the 21st century: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference dedicated to the 30th anniversary of the Private Higher Education Institution "International Economic and Humanitarian University named after Academician Stepan Demianchuk" (Rivne, October 19, 2023)*, Part 2 (pp. 62–64). Rivne: MEHU. Retrieved from https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/selivanova-19_10_2023.pdf [in Ukrainian].
7. Heorhiievskyi, Yu. V., & Zavadska, A. T. (2022). On the peculiarities of startup development at certain stages of innovative growth. *Collection of scientific papers of the Research Institute of Intellectual Property of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. Issue 7: Current issues in building scientific research infrastructure: Proceedings of the Internet Conference (Kharkiv, February 28, 2022)* (pp. 27–33). Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukraine. Retrieved from https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/georgi%D1%94vskijzavadska.pdf [in Ukrainian].

8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012, March 22). *On the development and state support of small and medium-sized enterprises in Ukraine: Law of Ukraine No. 4618-VI*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text [in Ukrainian].
9. Ukrainian Startup Fund. Official website. Retrieved from https://usf.com.ua/.
10. USAID. Official website. Retrieved from https://www.usaid.gov/.
11. European Commission. Horizon Europe: Official website. Retrieved from https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/.
12. European Institute of Innovation and Technology (EIT). Official website. Retrieved from https://eit.europa.eu/.
13. Chupryna, A. T. (2022, December 2). Some legal aspects of implementing state aid for startups through preferential lending. *Innovative process: Challenges of wartime, problems, prospects for European integration: Proceedings of the Round Table* (pp. 119–129). Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukraine. Retrieved from https://ndipzir.org.ua/innovaczijnij-proczes-vikliki-voennogo-chasu [in Ukrainian].
14. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022, June 21). *Procedure for providing microgrants for starting or developing a business: Resolution No. 738*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text [in Ukrainian].
15. Korytin, D., & Zavadska, A. (2022). On legal issues of startup activities under the conditions of Russian Federation military aggression against Ukraine (Russian-Ukrainian war). *Law and Innovation, 1*(37), 56–62. Retrieved from https://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/824. https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-1(37)-8.
16. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022, June 24). *On the implementation of an experimental project for providing competitive financial support to startups in Ukraine, including in the field of information technology: Resolution No. 736*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/736-2022-%D0%BF#Text [in Ukrainian].
17. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020, August 5). *State regional development strategy for 2021–2027: Resolution No. 695*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text [in Ukrainian].
18. Chupryna, A. T. (2022, September 21). Certain legal issues of forming startup capital for sole proprietorship activities. *Proceedings of the IV International Scientific and Practical Internet Conference "Formation of an Effective System of Management and Public Administration in a Transitional Economy"* (pp. 281–283). Kharkiv [in Ukrainian].
19. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003, January 16). *Civil Code of Ukraine: Law No. 435-IV*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text [in Ukrainian].
20. Hlibko, S. V., Rozghon, O. V., Kokhan, V. P., Podrez-Riapolova, I. V., & Zavadska, A. T. (2022). Discussion on the draft resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the implementation of an experimental project. *Proceedings of scientific papers of NDI PZIR NAPrN Ukraine* (pp. 50–75). Kharkiv. Retrieved from https://ndipzir.org.ua/ [in Ukrainian].

POROKHNIAK VALERII

Research assistant of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of the NALS of Ukraine

STATE POLICY ON ENCOURAGING THE POPULATION TO START ECONOMIC ACTIVITIES

Problem setting. The relevance of the topic is driven by modern challenges faced by society in the context of innovative development and the need to stimulate economic growth through novel approaches in various sectors. Startups, as an effective tool for creating new products and services, play a key role in ensuring economic competitiveness at both the national and international levels. The successful development of a startup ecosystem contributes to addressing socio-economic issues such as job creation, attracting investments, developing innovation infrastructure, and integrating Ukraine into global technology markets.

The issue of legal regulation of startups has gained particular importance under martial law. It is closely linked to the lack of a clear and transparent funding process, as well as mechanisms for further monitoring and evaluating their activities. Currently, Ukraine's regulatory framework includes certain mechanisms for supporting innovative projects, such as grants, microgrants, and state funding. However, many unresolved issues complicate startups' access to financing. The criteria for application evaluation, the decision-making process for fund allocation, and the role of various state and private entities in this process remain unclear.

Purpose of research. The purpose of this article is to examine the conceptual and legal foundations of startup operations and their role in stimulating innovative economic development. This section analyzes the key stages of the startup life cycle, mechanisms of state and private support, and the regulatory framework governing startup activities.

Analysis of recent researchers and publications. Among foreign researchers who have made significant contributions to the study of startups and their development, notable figures include Steven Blank, Eric Ries, James Guzman, Scott Stern, Peter Thiel, Rosa Passaro, Ignazio Quinto, Paolo Rippa, Alfred Chandler, Philip Kotler, and Richard Florida. Their research covers topics such as the startup life cycle, innovation management, venture funding, the creation of startup ecosystems, and business model implementation for scalability.

Among Ukrainian researchers studying startup development and support, key contributors include Yu. V. Heorhievskyi, S. V. Hlibko, K. V. Yefremova, K. O. Kvitko, V. P. Kokhan, I. V. Podrez-Riapolova, O. V. Rozhon, I. A. Selivanova, N. V. Starodubets, L. O. Shkvarchuk, A. T. Chupryna, and others. Their work forms the foundation for understanding the regulatory framework of startups, the implementation of innovation activities, and the development of appropriate infrastructure in Ukraine.

Article's main body. The article examines state policy on encouraging economic activity in response to modern challenges of innovation and economic transformation. The topic's relevance stems from the need to create a favorable environment for launching innovative projects, enhancing Ukraine's economic competitiveness. The study explores the conceptual and legal foundations of startups, their life cycle, and state and private support mechanisms essential for implementing innovative ideas.

The author highlights the issue of startup regulation, which is particularly critical under martial law due to unclear application evaluation criteria and opaque funding processes. The analysis of Ukraine's regulatory framework, including the Law «On Innovation Activity,» government resolutions, and Ministry of Economy orders, reveals both existing support mechanisms and gaps limiting business access to resources. The article contrasts startups with grants, emphasizing that startups are entrepreneurial entities, whereas grants are targeted financial instruments with strict usage requirements.

The study outlines key financing stages, from electronic application submission via the «Diia» portal to preliminary analysis, innovation potential assessment, and decision-making by competent authorities. It examines support models based on foreign and domestic research, identifying prospects for modernizing regulations and establishing a unified national platform to centralize information on grants, investments, startup schools, incubators, and accelerators.

Special attention is given to audit mechanisms and financial oversight to ensure transparency and efficiency in state support. The proposed recommendations focus on improving application evaluation criteria, refining monitoring systems, and increasing independent expert involvement. The study's practical significance lies in developing a comprehensive approach to fostering innovation, facilitating Ukraine's integration into the global innovation ecosystem, and ensuring sustainable economic growth.

Conclusions and prospects for the development. The startup financing mechanism includes key stages: application assessment, compliance verification, funding decision-making, monitoring of fund usage, and performance evaluation. The Ukrainian evaluation system, regulated by legal acts, requires greater transparency and efficiency.

A unified national platform consolidating funding opportunities, grants, training programs, and investment access would streamline processes, reduce administrative burdens, and integrate Ukrainian startups into the global innovation ecosystem.

Effective startup support requires legal regulation, financial assistance, infrastructure development, and a favorable business environment. These measures will foster startup growth and enhance Ukraine's economic competitiveness.

The study's findings highlight the need to refine regulatory frameworks, improve evaluation mechanisms, and strengthen independent oversight. Financial and organizational support—grants, investments, mentorship, and startup schools—are critical for market adaptation and sustainable innovation. Coordination between state institutions such as the Ministry of Economy, the State Employment Service, and the Ukrainian Startup Fund is essential, considering their distinct roles and regulatory powers.

Keywords: state support for entrepreneurship, startup, grant funding, innovative development, legal regulation of startups, startup ecosystem, state innovation policy.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Порохняк В. Д. Державна політика щодо заохочення населення до започаткування господарської діяльності. *Право та інновації.* 2024. No 4 (48). С. 77–86.